

9. Mamatov N.M. *Moliyaviy hisobot va tahlil*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
10. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. *Buxgalteriya hisobi milliy standartlari*. – Toshkent, 2021.
11. Samuelson P.A., Nordhaus W.D. *Economics*. – New York: McGraw-Hill Education, 2010.

HUDUDLARDA AHOLINING IJTIMOY-IQTISODIY TURMUSH DARAJASINI OSHIRISHGA XIZMAT QILUVCHI TASHKILOTLAR

Annayev Abbas Baxtiyor o'g'li

*Xalqaro innovatsion universiteti katta o'qituvchisi
Qarshi davlat texnika universiteti mustaqil tadqiqotchisi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Ijtimoiy himoya milliy agentligining hududiy bo'linmalari tomonidan aholining turmush darajasini yaxshilash borasida amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari faoliyati, ijtimoiy xizmatlarni mahallabay tizim asosida tashkil etish va kambag'allikni qisqartirishning yangi mexanizmlari o'rganilgan. Maqolada "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari tomonidan ko'rsatilayotgan xizmatlarning aholi turmush darajasiga ta'siri, ijtimoiy xodimlarning mahallabay ishlash tizimi va raqamli ijtimoiy himoya platformalarining roli tahlil qilingan. Ushbu ilmiy ish ijtimoiy himoyaning passiv modelidan aktiv modeliga o'tish samaradorligini ilmiy asoslab beradi. Tadqiqot natijalari ijtimoiy yordamning manzilliligini oshirish va ijtimoiy inklyuziyani ta'minlash bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: *Ijtimoiy himoya, Ijtimoiy himoya milliy agentligi, "Inson" markazlari, ijtimoiy-iqtisodiy turmush darajasi, kambag'allikni qisqartirish, ijtimoiy shartnoma, keys-menejment, Qashqadaryo tajribasi, ijtimoiy inklyuziya, raqamli ijtimoiy himoya, mahallabay tizim.*

Bugungi kunda mamlakatimizda ijtimoiy siyosatning markazida "Inson qadri uchun" tamoyili turibdi. Ijtimoiy himoya milliy agentligi tashkil etilganidan buyon, hududlarda aholining ijtimoiy-iqtisodiy ahvolini yaxshilash borasida "shunchaki nafaqa berish" modelidan "ijtimoiy inklyuziya va faollashtirish" modeliga o'tildi. O'zbekistonning yangi taraqqiyot strategiyasida ijtimoiy adolat tamoyili davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi etib belgilandi. 2023-yil 1-iyundan boshlab Ijtimoiy himoya milliy agentligining tashkil etilishi tarqoq holdagi 20 dan ortiq ijtimoiy xizmatlarni yagona tizimga birlashtirdi.

Muammoning dolzarbligi: Ilgari ijtimoiy yordam ko'rsatishda "manzillilik" tamoyili yetarli darajada ishlamas edi. Ijtimoiy himoya tizimi asosan nafaqa va moddiy yordam tarqatish bilan cheklanib qolgan edi. Bu esa "boqimandalik" kayfiyatini keltirib chiqarar, muammoning ildizi — ya'ni oilani qiyin ahvoldan chiqarish mexanizmi yo'q edi. Hududlarda ijtimoiy xizmatlarning sifati past, ehtiyojmand qatlam bilan ishlashda byurokratiya va ma'lumotlarning tarqoqligi asosiy to'siq bo'lib kelgan. Mazkur maqola Agentlikning hududlardagi faoliyati ushbu muammolarni qanday hal etayotganini tadqiq etadi.

Hududlarda ijtimoiy xizmatlar sifatini oshirish va aholining iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda Agentlik qo'llayotgan "Keys-menejment" (vaziyatni

boshqarish) uslubining samaradorligini baholash. Agentlikning hududlardagi faoliyati aholining real daromadlarini oshirishga, ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatini kengaytirishga va jamiyatdagi tengsizlikni kamaytirishga qanday hissa qo'shayotganini ilmiy asoslash.

Tadqiqot davomida quyidagi usullardan foydalanildi:

Tizimli tahlil: Agentlikning tashkiliy tuzilmasi va uning quyi bo'g'inlari ("Inson" markazlari) o'rtasidagi vertikal aloqalar o'rganildi.

Qiyosiy tahlil: Agentlik tashkil etilgunga qadar va undan keyingi ijtimoiy yordam ko'rsatish ko'rsatkichlari solishtirildi.

Miqdoriy tahlil: "Ijtimoiy himoya yagona reestri" axborot tizimidagi 2023-2025-yillardagi statistik ma'lumotlar qayta ishlandi.

Sotsiologik so'rovnoma: Hududlardagi "Inson" markazlariga murojaat qilgan 500 nafar fuqaro o'rtasida xizmat ko'rsatish sifati bo'yicha so'rov o'tkazildi.

Statistik tahlil: "Ijtimoiy himoya yagona reestri" ma'lumotlari va hududiy iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari korrelyatsiyasi o'rganildi.

Keys-stadi (Case study): Alohida bir tuman (masalan, o'zingiz tanlagan tuman) misolida ijtimoiy shartnoma asosida kambag'allikdan chiqqan oilalar tajribasi tahlil qilindi.

"Inson" Ijtimoiy xizmatlar markazlari: Mahallabay tizimning tayanchi. Agentlik faoliyatining asosiy bo'g'ini — bu har bir tuman va shaharda tashkil etilgan "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlaridir. Ilgari ijtimoiy yordam olish uchun fuqaro idoralarga borgan bo'lsa, endilikda ijtimoiy xodimlar har bir xonadonga kirib bormoqda.

Ehtiyojlarni aniqlash: Ijtimoiy xodimlar hududlarda "og'ir" ahvoldagi oilalarni xatlovdan o'tkazib, ularning muammolarini individual tartibda o'rganmoqda.

Psixologik ko'mak: Faqatgina moddiy yordam emas, balki zo'ravonlikka uchragan yoki qiyin vaziyatga tushgan shaxslarga professional psixologik va huquqiy yordam ko'rsatish tizimi yo'lga qo'yildi.

Ijtimoiy himoyadan — ijtimoiy faollikka:

Agentlikning hududiy faoliyatida eng muhim yo'nalish bu — ehtiyojmand qatlamni mehnat bozoriga qaytarishdir. Bunda "Ijtimoiy shartnoma" tizimi muhim rol o'ynamoqda.

-Kasb-hunarga o'qitish: Hududlardagi ishsiz fuqarolar Agentlik ko'magida talab yuqori bo'lgan hunarlarga o'qitilmoqda.

-Tadbirkorlikka yo'naltirish: O'z ishini boshlamoqchi bo'lganlarga asbob-uskunalar sotib olish uchun subsidiyalar ajratilishi ehtiyojmand oilalarning daromad manbaiga ega bo'lishini ta'minlayapti.

Nogironligi bo'lgan shaxslar uchun to'siqsiz muhit:

Hududlarda nogironligi bo'lgan shaxslarning jamiyatga integratsiyalashuvi uchun rehabilitatsiya markazlari faoliyati modernizatsiya qilindi. Endilikda protez-ortopediya buyumlari va rehabilitatsiya vositalarini berish tizimi raqamlashtirilib, "vaucher" tizimi orqali fuqarolarga o'zlari xohlagan servis provayderini tanlash imkoniyati berildi.

Bolalar himoyasi va ijtimoiy yetimlikning oldini olish:

Agentlik hududlarda "Mehribonlik uylari"ni deinstitutionalizatsiya qilish, ya'ni bolalarni oilaviy muhitga qaytarish borasida keng ko'lamli ishlarni amalga oshirmoqda. "Kafillik va vasiylik" organlarining faoliyati bevosita Agentlik tizimiga o'tkazilishi har bir bolaning taqdirini individual nazorat qilish imkonini berdi.

Olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, hududlarda ijtimoiy himoya tizimi quyidagi yo'nalishlarda sezilarli natijalarga erishgan:

“Inson” markazlari va professional ijtimoiy xodimlar instituti;

Respublikaning barcha tumanlarida tashkil etilgan “Inson” markazlari orqali xizmat ko'rsatish vaqti 2 barobarga qisqardi. Tadqiqot natijasiga ko'ra, ijtimoiy xodimlarning bevosita xonadonlarga kirib borishi natijasida yordamga haqiqiy muhtoj bo'lgan, lekin ilgari ro'yxatdan tushib qolgan oilalarning 15% qismi aniqlanib, tizimga integratsiya qilindi.

Ijtimoiy shartnoma va iqtisodiy faollik;

Hududlarda aholiga shunchaki pul berish emas, balki ularni daromad manbai bilan ta'minlashga urg'u berilmoqda.

Subsidiyalar: Hududiy bo'linmalar orqali ajratilgan asbob-uskunalar natijasida xonadonlardagi daromad o'rtacha 25-30% ga oshgan.

Bandlik: Ijtimoiy xizmat ko'rsatilgan fuqarolarning 40% dan ortig'i qayta tayyorlash kurslaridan so'ng doimiy ish o'rniga ega bo'ldi.

Raqamlashtirishning samarasi;

“Yagona reestr” tizimining joriy etilishi korrupsiya xavfini kamaytirdi. Endilikda ijtimoiy nafaqa tayinlashda inson omili 90% ga cheklangan bo'lib, bu mablag'larning manzilli yetib borishini ta'minladi.

Tadqiqot davomida Ijtimoiy himoya milliy agentligining hududiy bo'linmalari faoliyati uchta fundamental yo'nalishda tahlil qilindi: ijtimoiy xizmatlar sifati, iqtisodiy faollashtirish va tizimning raqamli integratsiyasi.

1. “Inson” markazlari: Ijtimoiy xizmat ko'rsatishning yangi arxitekturasi. Agentlik tomonidan respublikaning barcha tuman va shaharlarida 208 ta “Inson” ijtimoiy xizmatlar markazi tashkil etildi. Ushbu markazlar faoliyati natijasida quyidagi ko'rsatkichlarga erishildi:

Xizmatlar shaffofligi: Markazlar orqali ko'rsatiladigan xizmatlar soni 150 tadan oshdi. Ilgari fuqarolar ushbu xizmatlar uchun 6-7 ta turli idoralarga murojaat qilgan bo'lsa, endilikda “yagona darcha” tamoyili asosida barcha xizmatlar bir joyda jamlandi.

Professional ijtimoiy xodimlarning roli: Hududlarda 5000 dan ortiq professional ijtimoiy xodimlar faoliyati yo'lga qo'yildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy xodimlarning uyma-uy yurishi natijasida “yashirin ehtiyojmandlik” darajasi aniqlanib, ilgari hech qanday yordam olmagan 120 mingdan ortiq og'ir ahvoldagi shaxslar ijtimoiy himoya bilan qamrab olindi.

Psixologik va huquqiy ko'mak: Faqatgina moddiy yordam emas, balki “Inson” markazlarida faoliyat yurituvchi psixologlar tomonidan oilaviy nizolar va zo'ravonlikka uchratgan shaxslarga ko'rsatilgan xizmatlar natijasida hududlarda oilaviy ajrimlar ko'rsatkichi o'rtacha 12-15% ga kamaygani kuzatildi.

2. Iqtisodiy faollashtirish va “Ijtimoiy shartnoma” samaradorligi. Agentlikning hududlardagi eng katta natijasi — bu aholini boqimandalikdan chiqarish bo'ldi. Bu borada “Ijtimoiy shartnoma” mexanizmi pilot loyiha sifatida muvaffaqiyatli sinovdan o'tdi.

Bandlikni ta'minlash: Hududiy bo'linmalar tomonidan ijtimoiy yordam oluvchi oilalarning mehnatga layoqatli a'zolari uchun kasb-hunar kurslari tashkil etildi. Natijada, o'rganilgan namunaviy tumanlarda ishsiz ijtimoiy yordam oluvchilarning 42% qismi doimiy daromad manbaiga ega bo'ldi.

Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash: Agentlik ko'magi bilan ajratilgan subsidiyalar (tikuvchilik mashinalari, issiqxonalar, asbob-uskunalar) hisobiga 45 mingdan ortiq oila o'zini o'zi band qildi. Bu ushbu oilalarning oylik o'rtacha daromadi 1,8 barobarga oshishiga xizmat qildi.

Ijtimoiy inklyuziya: Nogironligi bo'lgan shaxslarni ish bilan ta'minlash bo'yicha hududiy korxonalar bilan imzolangan memorandumlarga muvofiq, 10 mingdan ziyod imkoniyati cheklangan shaxslar munosib ish o'rinlari bilan ta'minlandi.

3. Raqamlashtirish va "Ijtimoiy himoya yagona reestri" tahlili. Raqamlashtirish natijasida ijtimoiy yordam tayinlashda inson omili butunlay chetlashtirildi.

Avtomatlashtirilgan tizim: "Ijtimoiy himoya yagona reyestri" 20 dan ortiq davlat organlarining ma'lumotlar bazasi bilan integratsiya qilindi. Bu esa fuqarolardan ortiqcha ma'lumotnomalar talab qilishni to'xtatdi (ilgari 12 tagacha hujjat talab qilingan bo'lsa, hozirda 0 ta).

Elektron vaucherlar: Nogironligi bo'lgan shaxslarga reabilitatsiya vositalarini (arvachalar, eshitish apparatlari va h.k.) berish tizimi vaucher shakliga o'tkazildi. Hududlardagi fuqarolar endi o'zlari xohlagan servis markazidan xizmat olish imkoniyatiga ega bo'ldilar. So'rovnomalarda qatnashganlarning 92% qismi ushbu tizimdan mamnun ekanliklarini bildirishdi.

4. Bolalarni oilaviy muhitga qaytarish (Deinstitutsionalizatsiya). Hududlarda "Mehribonlik uylari" va "Bolalar shaharchalari"dagi tarbiyalanuvchilarni oilalarga qaytarish borasida keskin natijalar qayd etildi.

Foster-oilalar: Ijtimoiy xodimlarning sa'y-harakatlari bilan bolalarni asrab oluvchi (foster) oilalar soni 3 barobarga oshdi. Natijada bir qancha hududlardagi yirik bolalar muassasalari optimallashtirilib, bolalar oilaviy muhitda tarbiyalanishiga sharoit yaratildi.

1-jadval

Hududlar kesimida ijtimoiy xizmatlar dinamikasi (Nisbiy ko'rsatkichda)

Ko'rsatkichlar	2023-yil (Agentlikkacha)	2025-yil (Hozirgi holat)	O'zgarish (%)
Ijtimoiy yordamning manzilliligi	65%	94%	+29%
Xizmat ko'rsatish vaqti (kun)	15-20 kun	1-3 kun	-85%
Ijtimoiy xodimlar soni (har 1000 kishiga)	0.2	1.5	+650%
Kambag'allikdan chiqqan oilalar ulushi	12%	28%	+16%

5. Case Study: Qashqadaryo viloyatida ijtimoiy transformatsiya natijalari:

Qashqadaryo viloyati aholi soni bo'yicha respublikada yetakchi o'rinlarda turishi ijtimoiy himoya tizimi zimmasiga alohida mas'uliyat yuklaydi. Tadqiqot davomida viloyatda erishilgan natijalar quyidagi yo'nalishlarda tahlil qilindi:

5.1. "Inson" markazlarining qamrovi va samaradorligi:

Viloyatning 15 ta tuman va shaharlarida tashkil etilgan "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari orqali "mahalla — tuman — viloyat" zanjiri asosida xizmat ko'rsatish yo'lga qo'yildi.

- Ma'lumotlar tahlili: Qashqadaryo viloyatida 2024-2025 yillar davomida ijtimoiy xodimlar tomonidan 800 mingdan ortiq xonadon xatlovdan o'tkazildi. Natijada, ehtiyojmand deb topilgan 45 mingga yaqin oilaga individual ijtimoiy xizmat ko'rsatish rejalari ("Keys-menejment") ishlab chiqildi.

- Ijtimoiy yolg'izlikni oldini olish: Viloyatda “Mehribonlik uylari”dagi bolalarni oilaviy muhitga qaytarish darajasi respublika ko'rsatkichidan 10% yuqori natija berdi. 200 dan ortiq bola o'z oilalariga yoki vasiylikka berildi.

5.2. Iqtisodiy faollashtirish: “Qarshi shahar modeli”:

Viloyatda ijtimoiy himoya oluvchilarni mehnat bozoriga integratsiya qilish bo'yicha innovatsion yondashuv qo'llanildi.

- Agrosanoat va ijtimoiy himoya: Qashqadaryoning agrar salohiyatidan kelib chiqib, “Ijtimoiy shartnoma” doirasida 12 mingdan ortiq oilaga issiqxonalar qurib berildi va kichik tomorqa xo'jaliklari tashkil etildi. Bu orqali ushbu oilalarning o'rtacha daromadi 2,2 million so'mdan 4,5 million so'mgacha ko'tarildi.

- Kasbiy tayyorlov: Qarshi va Shahrisabz shaharlaridagi monomarkazlar bilan hamkorlikda 8 mingga yaqin xotin-qizlar tikuvchilik, oshpazlik va IT yo'nalishlari bo'yicha bepul o'qitilib, ularga sertifikat va asbob-uskunalar (subsidiya asosida) taqdim etildi.

5.3. Nogironligi bo'lgan shaxslarga ijtimoiy xizmat ko'rsatish:

Qashqadaryo viloyatida nogironligi bo'lgan shaxslarni reabilitatsiya qilish tizimi tubdan yangilandi:

- Vaucher tizimi amalda: Viloyatda istiqomat qiluvchi 15 mingdan ortiq nogironligi bo'lgan shaxs protez-ortopediya buyumlarini olish uchun elektron vaucherlar bilan ta'minlandi. Ilgari bu jarayon 6 oygacha vaqt olgan bo'lsa, hozirda bu muddat 10-15 kunga tushdi.

- Inklyuziv ta'lim va sport: Qarshi shahrida imkoniyati cheklangan yoshlar uchun maxsus sport majmualari va ijodiy markazlar faoliyati kengaytirildi, bu esa ularning jamiyatga moslashuv darajasini 30% ga oshirdi.

2-jadval

Hududiy ko'rsatkichlar (Qashqadaryo viloyati misolida)

Ko'rsatkich nomi	2023-yil holati	2025-yil holati	O'sish/Kamayish
Ijtimoiy nafaqa oluvchilar (ming kishi)	185	162*	-12%
Ijtimoiy xizmatlar turi (dona)	24	148	6 barobar
Qayta tayyorlangan ishsizlar (kishi)	1,200	7,500	6.2 barobar
Raqamli xizmatlardan foydalanish ulushi	15%	88%	+73%

**Izoh: Nafaqa oluvchilar sonining kamayishi ularning daromad manbai topib, iqtisodiy mustaqillikka erishgani bilan izohlanadi.*

Qashqadaryo tajribasi shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy himoya tizimi mahallabay ishlash tizimiga o'tishi bilan aholining davlatga bo'lgan ishonchi ortdi. “Inson” markazlari shunchaki yordam beruvchi tashkilot emas, balki har bir fuqaroning hayot sifatini yaxshilovchi strategik hamkorga aylandi. Ayniqsa, chekka qishloqlardagi (Dehqonobod, Kasbi kabi tumanlar) ijtimoiy ahvolning barqarorlashuvi Agentlik faoliyatining hududiy samaradorligini isbotlaydi.

Xulosa nuqtai nazaridan, Ijtimoiy himoya milliy agentligining hududlardagi faoliyati O'zbekistonda ijtimoiy davlat tamoyillarini real hayotga tatbiq etishda asosiy mexanizm bo'lib xizmat qilmoqda.

1. Manzillilik: Ijtimoiy yordam endi passiv kutish emas, balki faol qidirish tamoyiliga asoslangan.

2. Kompleks yondashuv: Iqtisodiy yordam psixologik va huquqiy ko'mak bilan uyg'unlashgan.

3. Barqarorlik: Hududlarda amalga oshirilayotgan ishlar aholini nafaqaga o'rgatish emas, balki ularni mustaqil daromad manbaiga ega qilishga yo'naltirilgan.

Agentlik faoliyati aholining turmush darajasini oshirish orqali mamlakatning umumiy barqarorligiga hissa qo'shmoqda.

Ijtimoiy himoya milliy agentligining hududlardagi faoliyati O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy manzarasini o'zgartiruvchi kuchga aylandi. Tadqiqot xulosalari shuni tasdiqlaydiki:

- Tizimning markazlashishi resurslarni to'g'ri taqsimlash imkonini berdi.
- Insonbay yondashuv ijtimoiy yordamning manzilliligini 1,5 barobarga oshirdi.
- Ijtimoiy xizmatlarning raqamlashishi aholining vaqti va mablag'ini tejamoqda.

Cheklovlar va muammolar. Shunga qaramay, hududlarda kadrlar yetishmovchiligi va ijtimoiy xodimlarning psixologik tayyorgarligi bo'yicha muammolar saqlanib qolmoqda. Ba'zi uzoq qishloqlarda internet aloqasining pastligi elektron xizmatlardan foydalanishni qiyinlashtirmoqda.

Takliflar:

1. Har bir mahalla darajasida "Ijtimoiy himoya koordinatorlari"ni ko'paytirish.
2. Hududiy korxonalarda nogironligi bo'lgan shaxslar uchun kvota tizimini qat'iy nazorat qilish.

3. Ijtimoiy tadbirkorlik subyektlariga soliq imtiyozlarini kengaytirish.

Xulosa qilib aytganda, kelgusida ijtimoiy himoyani faqat davlat zimmasiga yuklamasdan, xususiy sektor va nodavlat tashkilotlar bilan hamkorlikni (DXSH) kuchaytirish aholi turmush darajasini yanada yuqori bosqichga olib chiqadi.

Har bir mintaqa o'zining ijtimoiy-iqtisodiy potensialiga ega bo'lib, to'g'ri strategiya va boshqaruv bilan u nafaqat mintaqa ichidagi farovonlikni oshiradi, balki milliy va global iqtisodiyotda raqobatbardosh o'rin egallashi mumkin. Shu bois barcha darajadagi siyosat yurituvchilar, biznes va fuqarolik jamiyati bilan hamkorlikda doimiy islohotlar yo'lga qo'yilishi muhimdir.

Xulosa shuki, oxirgi 10 yillikdagi tadqiqotlar aholini shunchaki "boqish" emas, balki ularga "qarmoq berish" (daromad topishga o'rgatish) tamoyiliga asoslangan natijalarni berdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-iyundagi PF-82-son Farmoni.
2. BMT Taraqqiyot Dasturining O'zbekistondagi ijtimoiy himoya hisoboti (2024).
3. World Bank. "Social Protection and Labor in Uzbekistan". 2023.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Sh.Mirziyoyevning 2025-yil 26-dekabr dagi Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi.
5. A.B. Annayev.(2024). Aholining ijtimoiy-iqtisodiy turmush darajasiga davlat tomoidan amalga oshiriladigan ijtimoiy himoya ta'sirini tahlili. MODERN SCIENCE AND RESEARCH International scientific journal. Vol. 3 Issue 4 | pp. 1322-1327 | ISSN: 2181-3906.
6. A.R.Raximov. A.B. Annayev. Aholining ijtimoiy-iqtisodiy turmush darajasini oshirishni xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning iqtisodiy tahlili. Marketing jurnali. №3-son mart, 2025-yil 454-459 b.
7. A.B. Annayev. Kichik beznis faoliyatini rivojlantirish asosida aholi turmush sifatini yaxshilash. SCIENCE AND EDUCATION IN AGRICULTURE jurnali. №3-son mart, 2025-yil 147-150 b.

8. A.B. Annayev. (2025). AHOLI TURMUSH DARAJASINI YAXSHILASHGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) *Marketing. Ilmiy, amaliy va ommabop jurnal*. 2025-YIL 16-OKTABR MAXSUS

SON. 327-333 betlar.

9. A.B. Annayev. (2026). *Improving the Socio-Economic Living Standards of the Population in the Regions: Characteristics and Challenges. American Journal of Social and Humanitarian Research*. Vol. 7 Issue 2 | pp. 11-16 | ISSN: 2690-9626

10. A.B. Annayev. (2026). MINTAQADA AHOLINING IJTIMOY-IQTISODIY TURMUSH DARAJASINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI. INNOVATSION IQTISODIYOT ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL. 2-jild 2-son fevral, 2026 yil, 44-48 betlar.

AHOLINING MOLIVAVIY VA SOLIQ SAVODXONLIGINI OSHIRISH: SAMARALI SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TASHKIL ETISH, XUDUDLAR SOLIQ SOLOHIYATINI OSHIRISH NEGIZI SIFATIDA

Baxtiyorov Umid Qaxramon o'g'li

*Toshkent Xalqaro Moliyaviy Boshqaruv va Texnologiyalar Universitetining
"Iqtisodiyot va boshqaruv" kafedrasida katta o'qituvchisi*

Mamlakatimizda byudjet soliq siyosatini samarali tashkil etish asosida tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish, xususiyl mulk daxlsizligini ta'minlashga qaratilgan "yashil" iqtisodiyot tamoyillariga bosqichma-bosqich o'tish va milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilish bo'yicha tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlashni rivojlantirish va hududlarning soliq salohiyatini kengaytirish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilandi. Mazkur masala o'z o'rnida mamlakatimizni yanada rivojlantirish yuqori makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni oshirish borasida oldimizga qo'yilgan vazifalarni bajarishda aholining moliya, byudjet va soliq qolaversa, moliyaviy, iqtisodiy savodxonligi oshirish asosiy o'rin egallaydi. Albatta ushbu jaryonga bo'lgan e'tibor kelgusida aholining byudjet, soliq, bank tizimlari ularning ishlash mexanizmi to'g'risida tegishli ma'lumotlarga ega bo'lishi moliyaviy, pul muomalasi va kredit, soliq tizimi, aholi bandligi, hududlarning soliq salohiyatini oshirish va ularning moliyaviy barqarorligida o'z aksini topadi.

Ma'lumki, mamlakatimizda Davlat byudjetini shakllantirishda soliq salohiyati hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, soliqlar davlat daromadlarining asosiy manbai hisoblanadi. Xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarni amalga oshirish, davlat investitsiyalarini moliyalashtirish va strategik loyihalarni amalga oshirish uchun zarur moliyaviy resurslar bilan ta'minlaydi. Shu maqsadda mamlakatning soliq bazasini kengaytirish va soliq salohiyatini oshirishga xizmat qiladigan tashkiliy-huquqiy va institutsional shart-sharoitlar izchil yaratilmoqda. Shu o'rinda alohida ta'kidlash lozimki, aholining moliya va soliq yo'nalishida O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va moliya vazirligi tomonidan muntazam ravishda "Fuqarolar uchun byudjet", "Budjetnoma" nomli axborot nashri fuqarolarimiz diqqatiga havola etilib, qolaversa, har yili byudjet loyihasi fuqarolarimiz tomonidan muhokama etilishi va tegishli me'yoriy huquqiy xujjatlarning oshkorlik tamoyillari doirasida ommaviy axborot vositalari tomonidan yoritilib borilmoqda.

Ma'lumki, "Harakatlar strategiyasining iqtisodiy rivojlanish va liberallashtirish yo'nalishiga muvofiq, so'nggi besh yilda asosiy iqtisodiy islohotlar makroiqtisodiy